

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Центральноукраїнський державний
педагогічний університет імені Володимира Винниченка**

Факультет української філології, іноземних мов та соціальних комунікацій
Кафедра перекладу, прикладної та загальної лінгвістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

 Л. О. Ярова

«02» серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи теорії сучасної комунікації

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

(шифр, назва галузі)

Спеціальність: 035 Філологія

(шифр і назва спеціальності)

Освітні програми: ОНП «Філологія (українська мова та література)»

(назва)

Форма навчання: денна

(денна, заочна)

2022–2023 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи теорії сучасної комунікації»,

(назва навчальної дисципліни)

розроблена на основі освітньо-наукової програми «Філологія (українська мова та література)»,

(назва ОПП)

навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти першого наукового ступеня «доктора філософії» за спеціальністю 035 Філологія

(шифр і назва спеціальності)

Розробник: доктор філологічних наук, професор О. А. Семенюк

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

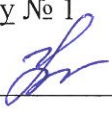
Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики

Протокол від «02» серпня 2022 року № 1

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

 Л. О. Ярова

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи теорії сучасної комунікації» для студентів спеціальності 035 Філологія запершим науковим ступенем «доктора філософії». Кропивницький : ЦДПУ імені В. Винниченка, 2022. 12 с.

©Семенюк О. А., 2022 рік

©ЦДПУ імені В. Винниченка, 2022 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва)	Нормативна	
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність: <u>035 Філологія</u> (шифр і назва)	Рік підготовки	
		2-й	-
		Семестр	
		3-й	-
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2.	Освітньо-наукова програма <u>«Філологія (українська мова та література)»</u> (шифр і назва)	20 год.	-
		Практичні, семінарські	
		20 год.	-
		Лабораторні	
	- год.	-	
	Самостійна робота		
	80 год.	-	
	3 них на денній формі індивідуальні завдання:		
	10 год.		
	Вид контролю:		
Екзамен	Екзамен		

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Основи теорії сучасної комунікації» – забезпечення фундаментальної теоретичної та практичної підготовки докторів філософії для набуття ними концептуальних наукових і практичних знань з теорії комунікативної лінгвістики, мовної комунікації, а також практичних вмінь, необхідних для ефективного використання комунікативно-мовних засобів у сфері професійної викладацької діяльності.

Завдання. Оволодіти теоретичними і практичними основами теорії комунікації, знаннями про компоненти комунікативного процесу як форми об'єктивації вербальної комунікації в міжкультурному аспекті, а саме: види і функції комунікації, мовний код, вербальний контакт і комунікативний кодекс, *persona loquens*, її комунікативні ресурси – стратегії й тактики – та комунікативна поведінка.

У результаті вивчення дисципліни «Основи теорії сучасної комунікації» будуть сформовані такі **програмні компетентності**:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі філології у процесі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 04. Здатність проведення самостійних досліджень на сучасному рівні.

ЗК 06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), обґрунтовувати власні оригінальні концепції.

ФК 1. Уміння аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів з урахуванням міжнародних стандартів і рекомендацій.

ФК 3. Розуміння мовних явищ на всіх рівнях, концепцій мовленнєвого жанру в сучасній теоретичній і прикладній лінгвістиці, принципів когнітивного моделювання дискурсу.

ФК 5. Здатність до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень.

ФК 6. Здатність інтерпретувати літературно-мистецькі та мовні явища в широкому культурологічному, соціально-історичному контексті; кваліфіковано аналізувати й критично осмислювати літературно-мовні факти.

ФК 7. Здатність на основі вивчення літературної/мовної інформації продукувати власні ідеї та гіпотези.

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 1. Знати основні класичні й новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації та найвагоміші сучасні досягнення. Розуміти, характеризувати, аналізувати, порівнювати, класифікувати й критично оцінювати різні напрямки і школи в лінгвістиці та літературознавстві.

ПРН 5. Проектувати та здійснювати наукове теоретичне і прикладне дослідження в конкретній філологічній галузі. Генерувати нові креативні ідеї та власні оригінальні концепції.

ПРН 10. Аргументовано презентувати державною та іноземною мовами в науковому та ненауковому середовищі результати пошуково-дослідницької діяльності (у формі наукових семінарів, зустрічей, дискусій, під час лекційних і практичних занять).

ПРН 11. Уміти кваліфіковано відобразити результати наукових досліджень, продукувати і грамотно оформлювати різножанрові наукові тексти українського та іноземною мовою відповідно до сучасних вимог (стаття, есе, наукова лекція тощо).

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ТЕОРІЇ СУЧАСНОЇ КОМУНІКАЦІЇ»

1. Теорія мовної комунікації як інтерлінгвістична дисципліна.
2. Підходи до вивчення людини як основного суб'єкта комунікації.
3. Визначення вербального контакту. Поняття про комунікативний кодекс.
4. Вербальний / мовний код у комунікації (лінгвокультурний аспект).
5. Вербальний / мовний код у комунікації: лінгвоструктурний підхід.
- 6-7. Persona loquens (мовна особистість) як суб'єкт вербальної комунікації.
8. Дискурс як глобальна одиниця організації мовного коду в комунікації.
9. Комунікативна поведінка та комунікативні ресурси.
10. Комунікативна взаємодія, її типи. Лінгвопрагматика.

Тема 1. Теорія мовної комунікації як інтерлінгвістична дисципліна.

1. Теорія мовної комунікації як інтерлінгвістична дисципліна. Вербальна комунікація як основний об'єкт вивчення.
2. Підходи до вивчення комунікації. Комунікація та спілкування.
3. Комунікативний процес. Складники комунікативного процесу.
4. Комунікативний акт як функціональна одиниця комунікативного процесу.
5. Моделі комунікації (соціологічні, психологічні, семіотичні, міфологічні, моделі масової та іміджевої комунікації, прикладні моделі комунікації тощо).
6. Функції комунікації (пізнавальна, оцінна, афективна)
7. Основні види комунікації. Класифікації: за кількістю співрозмовників, за функціональними характеристиками.

Тема 2. Підходи до вивчення людини як основного суб'єкта комунікації.

1. Підходи до вивчення людини як основного суб'єкта комунікації.
2. Структура homo loquens/комуніканта як учасника комунікативного процесу:
 - 2.1. Комунікативна складова.
 - 2.2. Соціометрична складова.
 - 2.3. Психологічна складова.
 - 2.4. Соціоінтерактивна складова.
 - 2.5. Мовна складова.
 - 2.6. Мовленнєво-риторична складова.
 - 2.7. Національно-культурна складова.

Тема 3. Визначення вербального контакту. Поняття про комунікативний кодекс.

1. Визначення вербального контакту. Поняття про комунікативний кодекс.
2. Принципи комунікативного кодексу: принцип ввічливості, принцип кооперації Г.П.Грайса.
3. Механізми взаємодії мовців під час вербального контакту:
 - механізм обміну комунікативними ролями (або механізм взяття реплікових кроків/turn-taking mechanism);
 - механізм структурування розмови (adjacency pairs);
 - механізм преференції (узгодження між компонентами суміжної пари/ preference);
 - механізм усунення комунікативних проблем (repair), пов'язаних з оперуванням мовним кодом.

Тема 4. Вербальний / мовний код у комунікації (лінгвокультурний аспект).

1. Лінгвокультурний підхід до вивчення мовного коду.
2. Зв'язок об'єктивної дійсності, мови, свідомості, культури.
3. Концептуальна, мовна та ціннісна картини світу: співвідношення понять.
4. Культурний концепт як одиниця комплексного вивчення мови, свідомості й культури.
5. Підходи до визначення концепту, його структура та типологія.
6. Ключові концепти британської картини світу.

7. Домінанти американської культури.
8. Поняття антропологічної культури та її вплив на комунікацію. Ціннісно-орієнтаційний профіль культури.

Тема 5. Вербальний / мовний код у комунікації: лінгвоструктурний підхід.

1. Мовний код та об'єктивна дійсність: механізми пристосування.
2. Поняття референції та пропозиції.
3. Одиниці організації мовного коду в комунікації: дискурс, мовленнєвий жанр, текст, мовленнєвий акт.
4. **МОВЛЕННЄВИЙ АКТ (МА)** як недискретна одиниця організації мовного коду в комунікації:
Визначення та структура МА; Типологія МА; Перформативи; Непрямі МА.

Тема 6-7 *Persona loquens* (мовна особистість) як суб'єкт вербальної комунікації.

1. Структура *persona loquens*/комуніканта як учасника комунікативного процесу.
 - 1.1. Комунікативний складник.
 - 1.2. Соціометричний складник.
 - 1.3. Психологічний складник.
 - 1.4. Соціоінтерактивний складник.
 - 1.5. Мовний складник.
 - 1.6. Мовленнєво-риторичний складник.
 - 1.7. Національно-культурний складник.
2. Комунікативний паспорт *persona loquens /homo loquens*.

Тема 8. Дискурс як глобальна одиниця організації мовного коду в комунікації.

1. Дискурс як глобальна одиниця організації мовного коду в комунікації та компонент структури комунікативного акту.
Дискурсивний «переворот» у сучасному мовознавстві. Визначення дискурсу: дискурс як «розмита» категорія. Підходи до вивчення дискурсу.
2. **ТЕКСТ** як результат і одиниця комунікації. Визначення поняття *текст*. Дискурс і текст: співвідношення понять. Ознаки та категорії тексту.
3. Значення тексту для людини. Патогенний текст.

Тема 9. Комунікативна поведінка та комунікативні ресурси.

1. Дайте визначення комунікативної поведінки.
2. Чому категорії комунікативної поведінки розглядаються в етнокультурному аспекті?
3. Що таке комунікативні стратегії?
4. Які існують комунікативні тактики?
5. Що таке «індикація метакомунікативних стратегій»?

Тема 10. Комунікативна взаємодія, її типи. Лінгвопрагматика.

1. Закони та правила комунікативної взаємодії.
2. Проблема зразків мовної комунікації.
3. Мовленнєві жанри. Лінгвістична генетологія.
4. Паравербальні засоби мовної комунікації.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
л		п	лаб	інд	с.р.
	20	20			80
Тема 1. Теорія мовної комунікації як інтерлінгвістична дисципліна.	2	2	-		8
Тема 2. Підходи до вивчення людини як основного суб'єкта комунікації.	2	2	-		8
Тема 3. Визначення вербального контакту. Поняття про комунікативний кодекс.	2	2	-		8
Тема 4. Вербальний / мовний код у комунікації (лінгвокультурний аспект).	2	2			8
Тема 5. Вербальний / мовний код у комунікації: лінгвоструктурний підхід.	2	2			8
Тема 6-7. Persona loquens (мовна особистість) як суб'єкт вербальної комунікації	2	2			8
Тема 8. Дискурс як глобальна одиниця організації мовного коду в комунікації	2	2			8
Тема 9. Комунікативна поведінка та комунікативні ресурси.	2	2			8
Тема 10. Комунікативна взаємодія, її типи. Лінгвопрагматика.	2	2			8
Усього годин	120	20	20	0	0

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Теорія мовної комунікації як інтерлінгвістична дисципліна.	2
2.	Підходи до вивчення людини як основного суб'єкта комунікації.	2
3.	Визначення вербального контакту. Поняття про комунікативний кодекс.	2
4.	Вербальний / мовний код у комунікації (лінгвокультурний аспект).	2
5.	Вербальний / мовний код у комунікації: лінгвоструктурний підхід.	2
6.	Persona loquens (мовна особистість) як суб'єкт вербальної комунікації	2
7.	Persona loquens (мовна особистість) як суб'єкт вербальної комунікації	2
8.	Дискурс як глобальна одиниця організації мовного коду в комунікації	2
9.	Комунікативна поведінка та комунікативні ресурси	2
10.	Комунікативна взаємодія, її типи. Лінгвопрагматика.	2
	Разом	20

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Теорія мовної комунікації як інтерлінгвістична дисципліна.	2
2.	Підходи до вивчення людини як основного суб'єкта комунікації.	2
3.	Визначення вербального контакту. Поняття про комунікативний кодекс.	2
4.	Вербальний / мовний код у комунікації (лінгвокультурний аспект).	2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного перескладання	не зараховано з можливістю повторного перескладання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Базова (основна)

1. Семенюк О.А., Паращук В.Ю. Основи теорії мовної комунікації. Київ: Академія, 2010. 240 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
3. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. К.: Видавничий центр Академія, 2012. Розділ 2. Картини світу і концептосфери. с. 63-123с.

Додаткова

1. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу: Монографія. К.: Логос, 2004. 284 с.
2. Зернецький П.В. Хто я? Який я? Антропологічні, психологічні та мовленнєві типи особистості. *Іноземні мови*. 2004. С. 164-176.
3. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2011. – 196 с.
4. Паращук В.Ю. Комунікативний паспорт homo loquens. *Наукові записки*. Вип. 59. Серія : Філ. науки (мовознавство). Кіровоград РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. С. 135-145.
5. Паращук В.Ю. Вербальний контакт: механізми взаємодії мовців. *Наукові записки*. Вип. 53. Серія : Філ. науки (мовознавство). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2004. С. 117-129.
6. Основи мовної комунікації: Конспект лекцій та дидактичний матеріал для студентів лінгвістичних спеціальностей. – Черкаси: ЧІТІ, 2001.
7. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації. – Київ: Спілка рекламистів України, 1996.
8. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика. Напрями та проблеми. – Полтава, 2008.
9. Яшенкова О.В. Основи теорії мовної комунікації. – К., 2010.
10. Bonvillain, Nancy. Language, Culture, and Communication. 3rd Edn.- Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall Inc, 2000. 404 p.
11. Lakoff G., Johnson Mark L. The Metaphorical Structure of Human Conceptual System / George Lakoff, // Cognitive Science. 1980. N.4. P.195-208.
12. Parashchuk V.Yu. English “conversational routines”: speech act knowledge as part of an EFL teacher intercultural competence. *Наукові записки*. Випуск 96(2). Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 2 ч. Кіровоград: РВВ КДПУ ім.В.Винниченка, 2011.

Інформаційні ресурси

1. American Rhetoric: Full text, audio, and video database of the 100 most significant American political speeches of the 20th century, according to 137 leading scholars of American public address. – Режим доступу: <https://www.americanrhetoric.com/>
2. What is Communication? What is Theory? Video – Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=5AZb8MJyBJU&feature=related>
3. Explained: Grice's Cooperative Principle VIDEO – Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=YRMgGCNKijM>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнoукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).